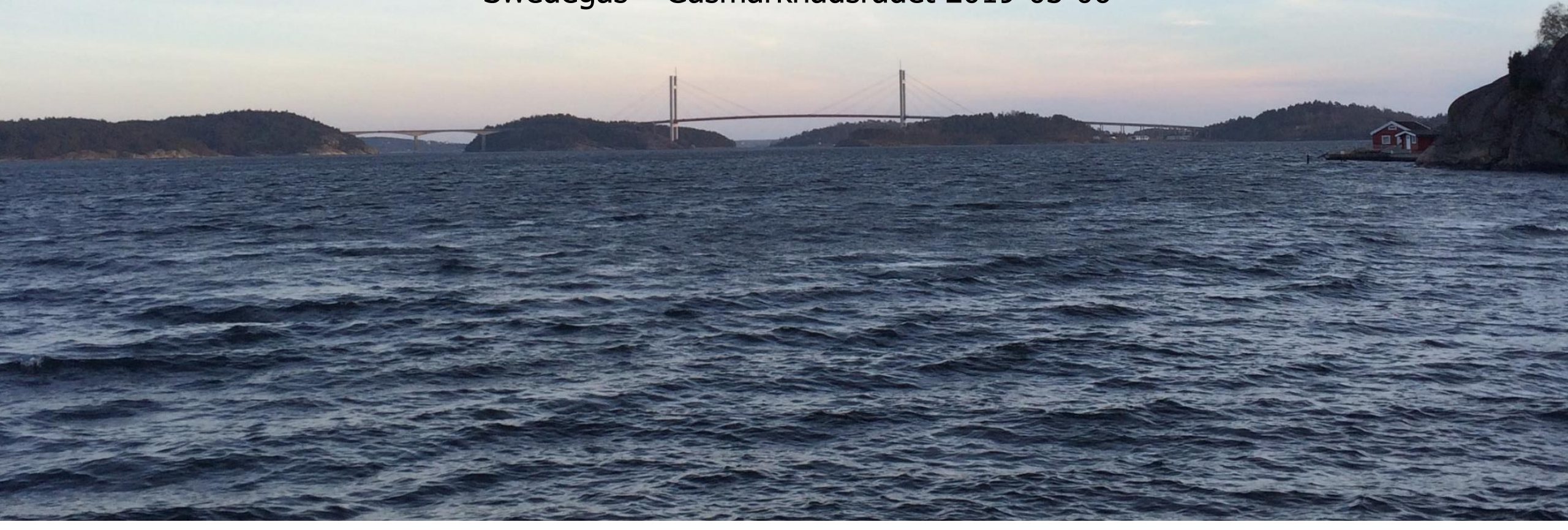

Västsvenska Kemi- och Materialklustret

-vi utvecklar ett fossiloberoende Västsverige

Caroline Löfgren, klusterledare

Swedegas – Gasmarknadsrådet 2019-03-06

Vad gör Johanneberg Science Park?

Vi driver utveckling och innovation inom samhällsbyggnad

- Projekt
- Nätverk
- Kunskap

#johannebergsp

Johanneberg Science Park - partners och finansiärer

CHALMERS

**Göteborgs
Stad**

HSB – där möjligheterna bor

**Husqvarna
Group**

SKANSKA

VOLVO

AKADEMISKA HUS

CHALMERSFASTIGHETER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Västsvenska Kemi- och Materialklustret

-vi utvecklar ett fossiloberoende Västsverige

Caroline Löfgren, klusterledare

Swedegas – Gasmarknadsrådet 2019-03-06

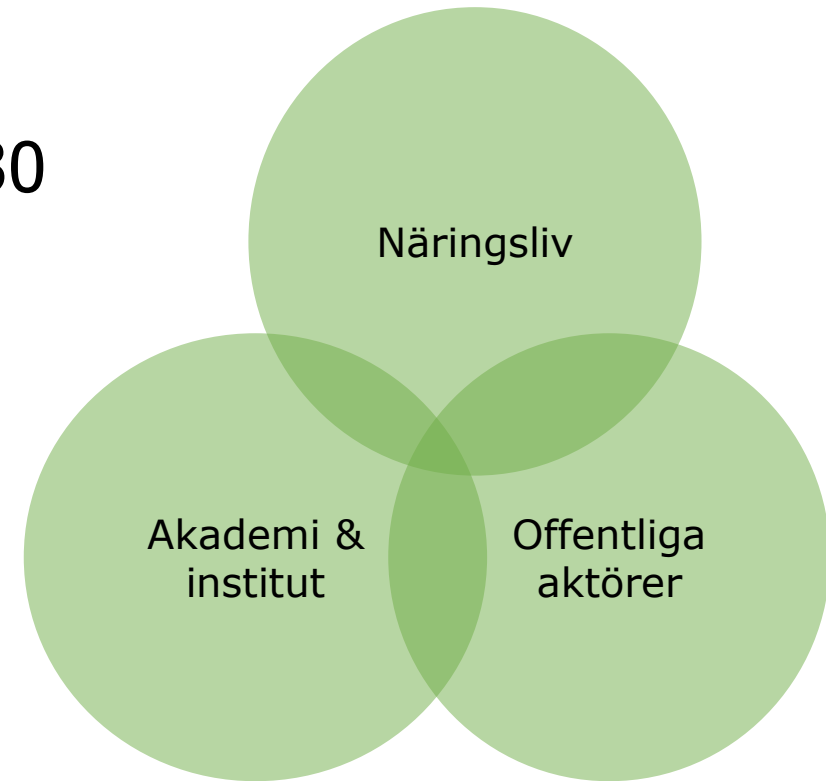
Vi vill

Att Västra Götaland är **fossiloberoende** 2030

Vara navet för Sveriges **omställning**

Binda samman **aktörer**

Skapa nya **investeringar** och **etableringar**

Västsvenska Kemi- och Materialklustret

Samverkan för fossiloberoende Västra Götaland

A Member of
The Linde Group

AGA

AkzoNobel

ADVEN

BILFINGER

BOREALIS

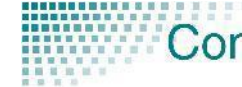
BUSINESS REGION
GÖTEBORG

CHALMERS

CHALMERS
INDUSTRITEKNIK

Confidere

COWI

EcoBiz

enviro
SCANDINAVIAN ENVIRO SYSTEMS
TYRE RECYCLING

Göteborg Energi

GLADIOM

Investment & Consulting

HANSSON & FRIBORG
Process Engineering
REFINING YOUR PROCESS

Hogia

HÖGSKOLAN I BORÅS

inovyn

ivl
SVENSKA
MILJÖINSTITUTET

IKP
INDUSTRI KEMI PRODUKTION AB

Johanneberg
Science Park

JWR
ENGINEERING

Liquid Wind

LYSEKILS
KOMMUN

MEVA
ENERGY

NESTE
Neste Engineering Solutions

Norton
Holdings
AB

Nouryon

Perstorp
WINNING FORMULAS

profu

Renova

RISE

SIEMENS

Ingenuity for life

STENA

Stenungsunds
kommun

swede
gas

swerea
swedish research

SÖDRA

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
REGIONUTVECKLINGSNÄMNDEN

Johanneberg
Science Park

VÄSTSVENSKA
Kemi- och
Materialklustret

Kemi- och Materialklustret erbjuder

Nätverk av aktörer från näringsliv, akademi/ institut och det offentliga.

Ett forum att lyfta och driva centrala frågor för klustrets aktörer.

Möjlighet att initiera och delta i projekt som är viktiga för klustrets aktörer.

Nätverksaktiviteter; seminarium, workshops, konferenser och dialogträffar.

Värdekedjeprojekt - hela kedjan från råvaruleverantör till behovsägare

Lim och färg för en fossilfri byggd miljö

Mål

- Definiera 2-4 produkter/processer baserad på skogsråvara för vidareutveckling i nästa fas. Minst en färg och en limprodukt.

Parter

- Södra, Holmen, SEKAB, AkzoNobel, Perstorp, Göteborg Stad/Lokalförvaltningen, Riksbyggen
- CIT, RISE, Umeå Univ. Johanneberg Science Park/VKMK

Fossilfria installationer - aktörsforum

Bland deltagarna

- Södra, Borealis, Inovyn, SE Systems
- Rör- och kabelproducenter
- Göteborg Stad/Lokalförvaltningen, RISE, Swerea

Två projekt initierades:

- Demo hela kedjan för att återvinna installationspill till nya rör.
- Ersätta byggmaterial som tätningsskikt, golv, kablar, rör etc. med biobaserat

Värdekedjeprojekt på G - fossilfria förpackningar

Utnyttja kraften i offentlig upphandling

- Hjälp vid utformning av hållbarhetskriterier
- Resultatet har använts av VGR vid upphandling

Workshop med Västsvenska kemi- och materialklustret

Klimatkrav i upphandling – slutsatser vi tog med oss

- Massbalans som verifikat istället för enbart test med kol14 –metod.
- Både biobaserade råvaror och råvaror från återvunnet material
- Bionedbrytbart inte viktigt i vår typ av produkter
- Försöka få med livscykelperspektivet även om det känns svårt.

Regionalt överskottsvärme

Koppla Stenungsundsindustrierna till Göteborg
Energis fjärrvärmenät?

- Ekonomiska förutsättningar
- Energilagring av spillvärme
- Klimatscenarier

Acceptans för Industriellt överskottsvärme?

Slutseminarium: 18 oktober, 2018

Plats: Göteborg Energi

Parter: Chalmers, CIT, Göteborg Energi, Borealis, Kemiföretagen i Stenungsund, VGR,
Västsvenska Kemi- och Materialklustret

VÄSTSVENSKA
**Kemi- och
Materialklustret**

KLIMAT
2030
VÄSTRA GÖTALAND
STÄLLER OM

Frukostseminarier 2018

- 12 jan: Var kommer plasten ifrån och hur undviker vi att den hamnar i naturen?
  - Swerea IVF, Naturvårdsverket, Ren Kustlinje, IVL
- 2 mars: Imagine Chemistry med Akzo Nobel
- 4 maj: Hur använder vi skogens resurser bäst?
  - Preem, Södra, IVL
- 14 sep: Hur lagra CO₂ från atmosfären? COWI, Skärgårdsgatan 1, Gbg
  - Equinor (f.d. Statoil) och Chalmers
- 19 okt: Fossilfria byggnader
  - Bengt Dahlgren, Lokalförvaltningen, Boverket, Klimat 2030
- 16 nov: Vad ska framtidens fordon drivas av?
  - EON, F3, Preem, Liquid Wind (Mats-Ola Larsson, IVL moderator)
- 7 dec: Är CCS lösningen för att bromsa den globala uppvärmningen?
  - Chalmers, Cementsa, Preem, Rikard Nordin (C), Biorecro (Jakob Lagercrantz, 2030-sekretariatet moderator)

VÄSTSVENSKA
**Kemi- och
Materialklustret**

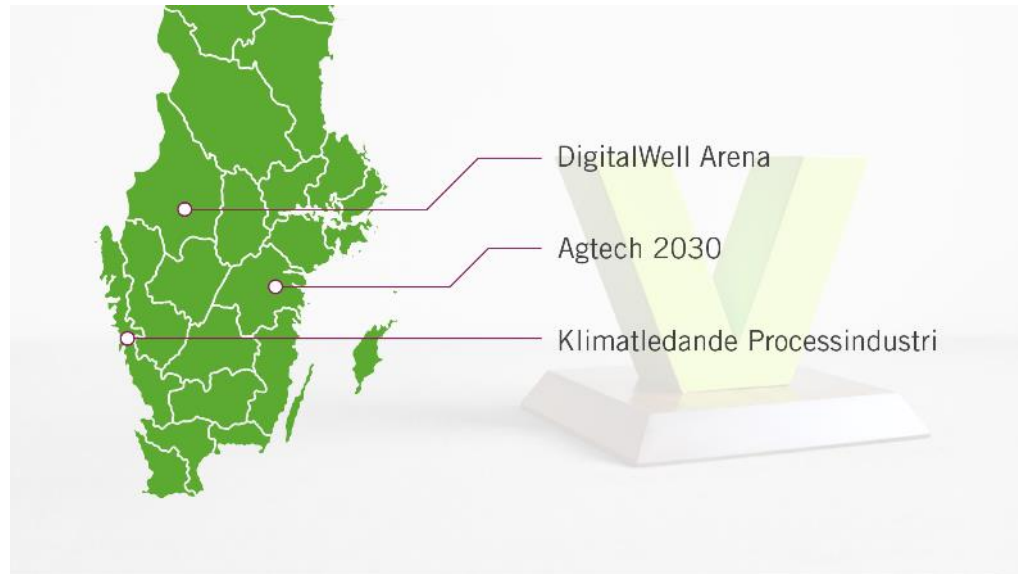

Klimatledande Processindustri

Gör världen coolare

Klimatledande Processindustri

Tio års finansiering med målet
att etableras som nationellt
och internationellt starka och
attraktiva innovationsmiljöer

Deltagarna utgår från Västsvenska Kemi- och Materialklustret

A Member of
The Linde Group

AGA

AkzoNobel

ADVEN

BILFINGER

BOREALIS

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

CHALMERS

CHALMERS
INDUSTRITEKNIK

Confidere

COWI

EcoBiz

enviro
SCANDINAVIAN ENVIRO SYSTEMS
TYRE RECYCLING

Göteborg Energi

GLADIOM

Investment & Consulting

HANSSON & FRIBORG
Process Engineering
REFINING YOUR PROCESS

Hogia

HÖGSKOLAN I BORÅS

inovyn

ivl
SVENSKA
MILJÖINSTITUTET

IKP

INDUSTRI KEMI PRODUKTION AB

Johanneberg
Science Park

JWR
ENGINEERING

Liquid Wind

LYSEKILS
KOMMUN

MEVA
ENERGY

NESTE
Neste Engineering Solutions

Norton
Holdings
AB

Nouryon

Perstorp
WINNING FORMULAS

profu

Renova

RI
SE

SIEMENS

Ingenuity for life

STENA

Stenungsunds
kommun

swede
gas

swerea
swedish research

SÖDRA

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
REGIONUTVECKLINGSNÄMNDEN

Vision

”En fossiloberoende
industriregion som är
världsledande inom produktion
av kemikalier, material och
drivmedel baserade på
förnybara och återvunna
råvaror”

Klimatledande Processindustri

- 51 MSEK från Vinnova
- 34 MSEK från VGR
- Medlemsavgifter och inkind-tid som medfinansiering
- Total budget 116 MSEK
- 10 år med start 2019-01-01

VINNOVA

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
REGIONUTVECKLINGSNÄMNDEN

Trender med relevans för att nå visionen utmaningar och potentiella hinder

Ökande hållbarhets- och klimatkrav

- Agenda 2030
- Sveriges klimatlag

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några "nettoutsläpp" av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå "negativa utsläpp".

Utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

- VG regionens mål

Utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland ska minska med 80 procent till år 2030 från 1990-års nivå.

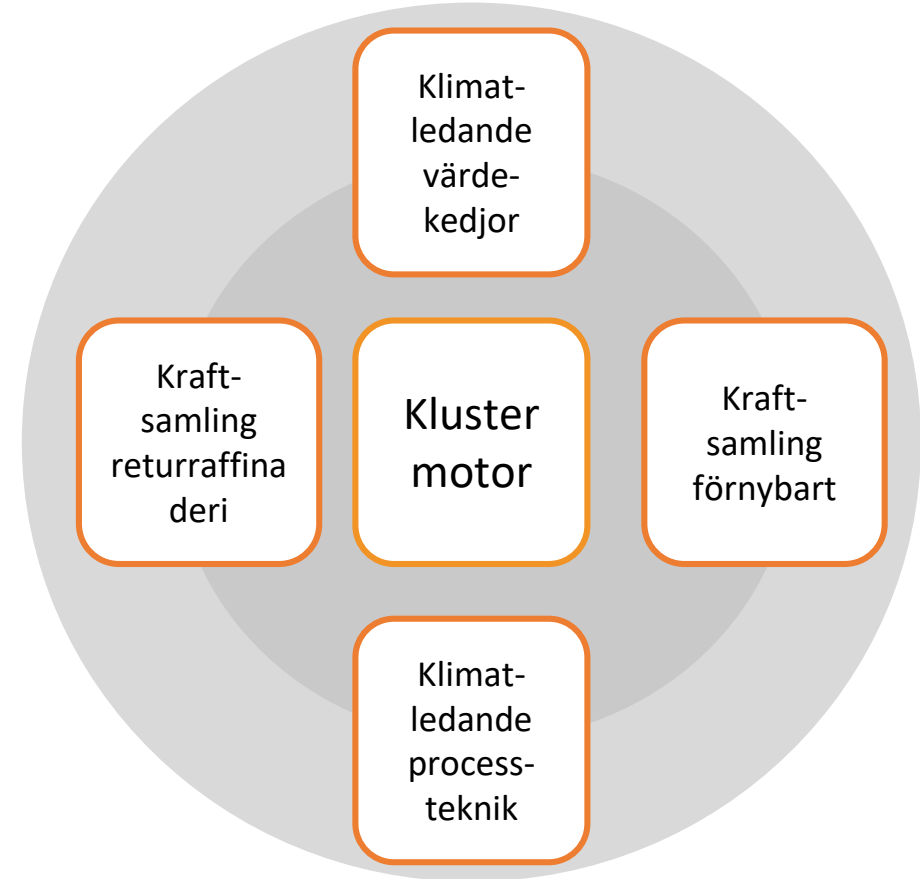
Utsläppen av växthusgaser från västsvenskarnas konsumtion, oavsett var i världen de sker, ska minska med 30 procent jämfört med 2010.

Trender med relevans för att nå visionen utmaningar och potentiella hinder

- Ökande konkurrens
- Krav på resurseffektivitet → ökad cirkularitet
- Digitalisering – industrin 4.0
- Billig (?), hållbar el
- Processindustrins storskalighet

Strategi och tillvägagångssätt för att nå visionen

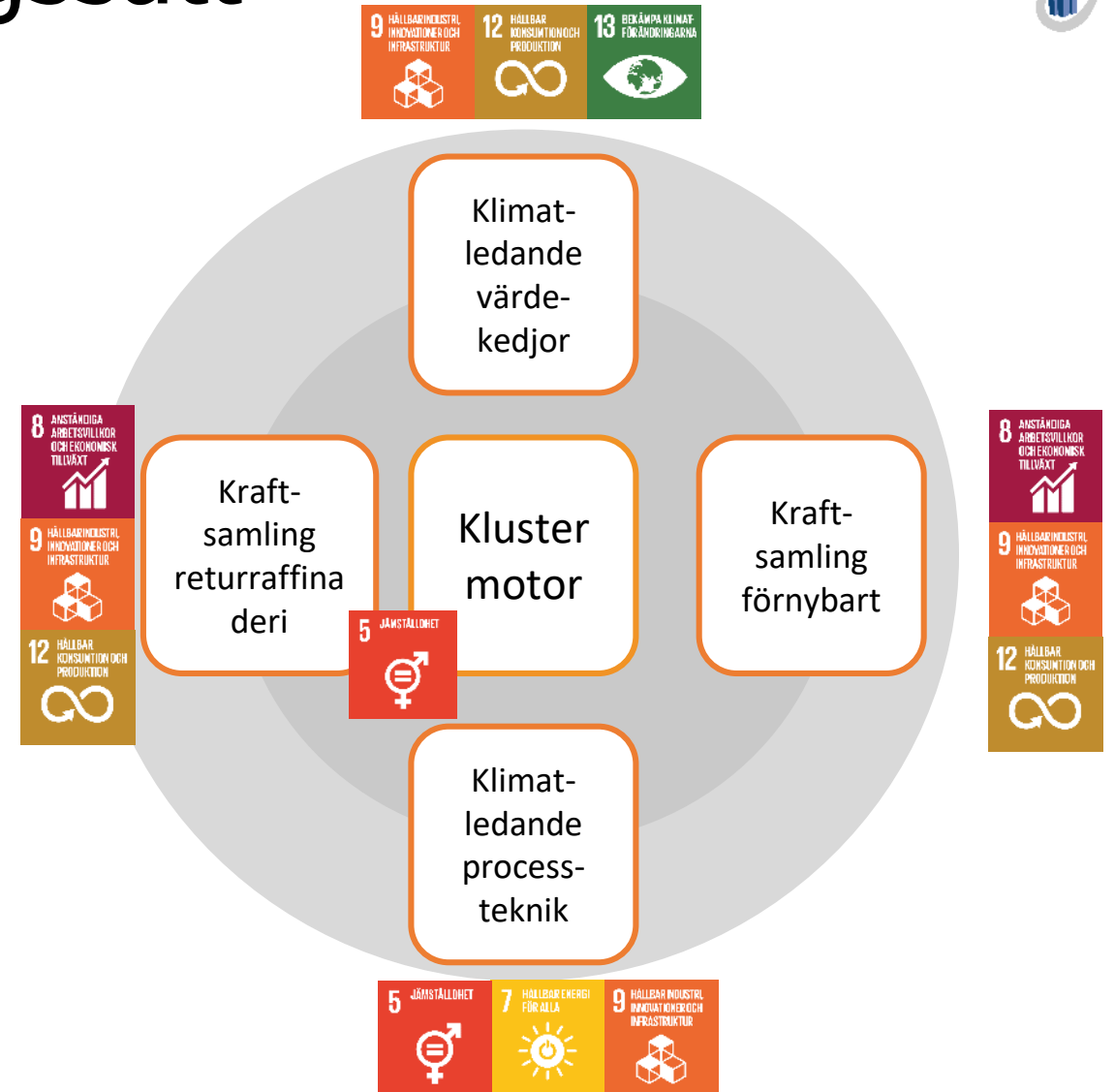
- **Kraftsamla** kring och **driva** rätt projekt som ger resultat
- **Katalysera** förstudier och provtrycka idéer
- **Skapa** förutsättningar för nya kraftsamlingar

Strategi och tillvägagångssätt för att nå visionen

- **Kraftsamla** kring och **driva** rätt projekt – som ger resultat
- **Katalysera** förstudier och provtrycka idéer
- **Skapa** förutsättningar för nya kraftsamlingar

Synergier inom Klimatledande Processindustri

- **Alla** områden behövs i omställningen:
  - Förnybar råvara, cirkularitet och industriell symbios, digitalisering, resurseffektivitet
  - Marknadsanpassning och hela värdekedjan
- Då sänks regionens (och Sveriges) CO2-utsläpp – på riktigt

Effekter på lång sikt!

Potentiell CO₂-reduktion

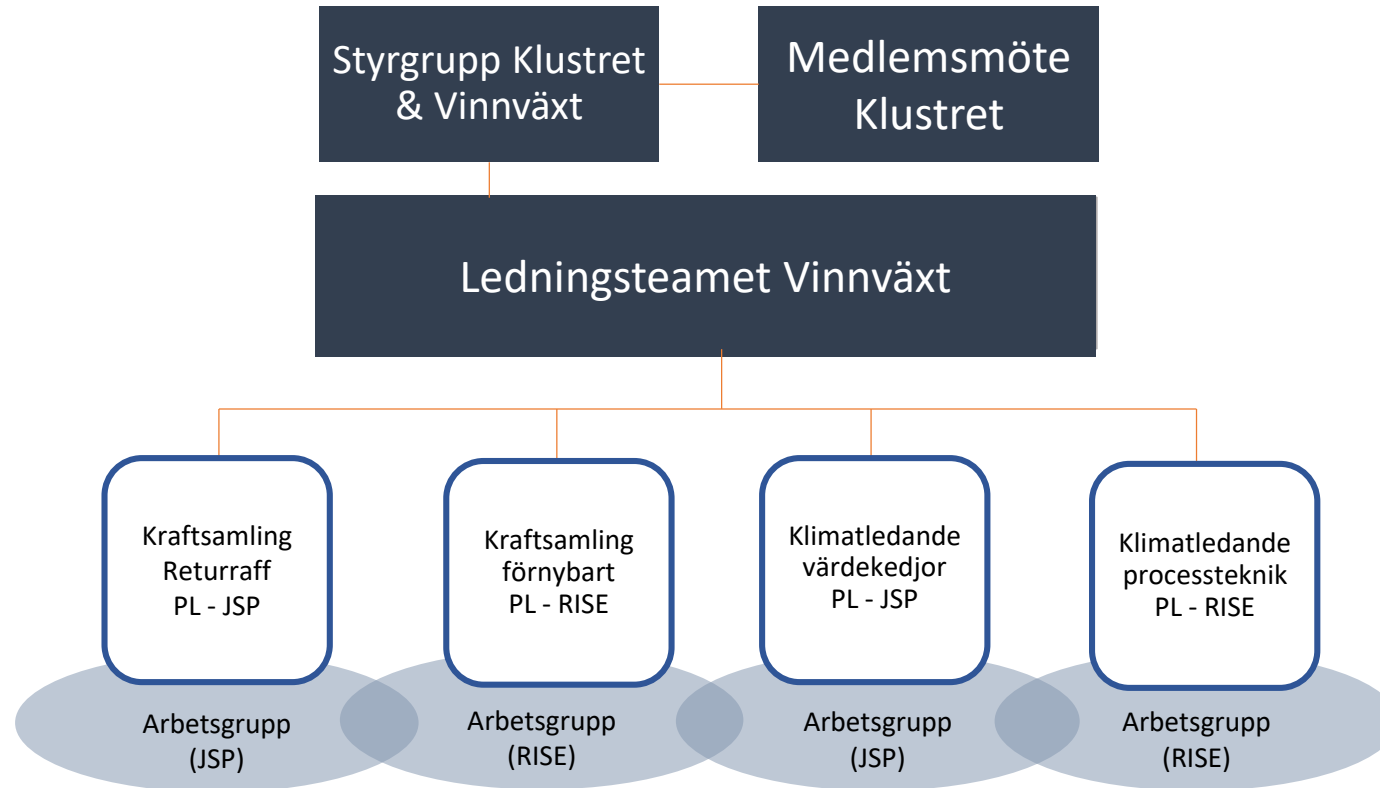
- Totala koldioxidutsläpp i regionen:
9 Mton CO₂-eq/år
(17% av Sveriges utsläpp)
- Kraftsamling Returraffinaderi:
1 Mton CO₂-eq/år
- Kraftsamling Förnybart:
2,5-3,8 Mton CO₂-eq/år
- Klimatledande processteknik:
2,5 Mton CO₂-eq/år

Ökad innovationsförmåga

- Bibehållen konkurrenskraft i processindustrin
- Hållbar, långsiktig tillväxt i regionen
- Nya arbetstillfällen inom processindustrin
- Ökad, etablerad marknad för klimatledande produkter och drivmedel

Organisation

Ledningsteamet Vinnväxt

Processledare
Caroline Löfgren

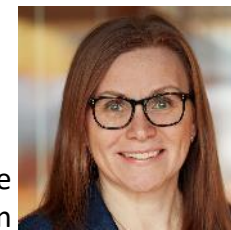

Processledare
Magnus Andersson

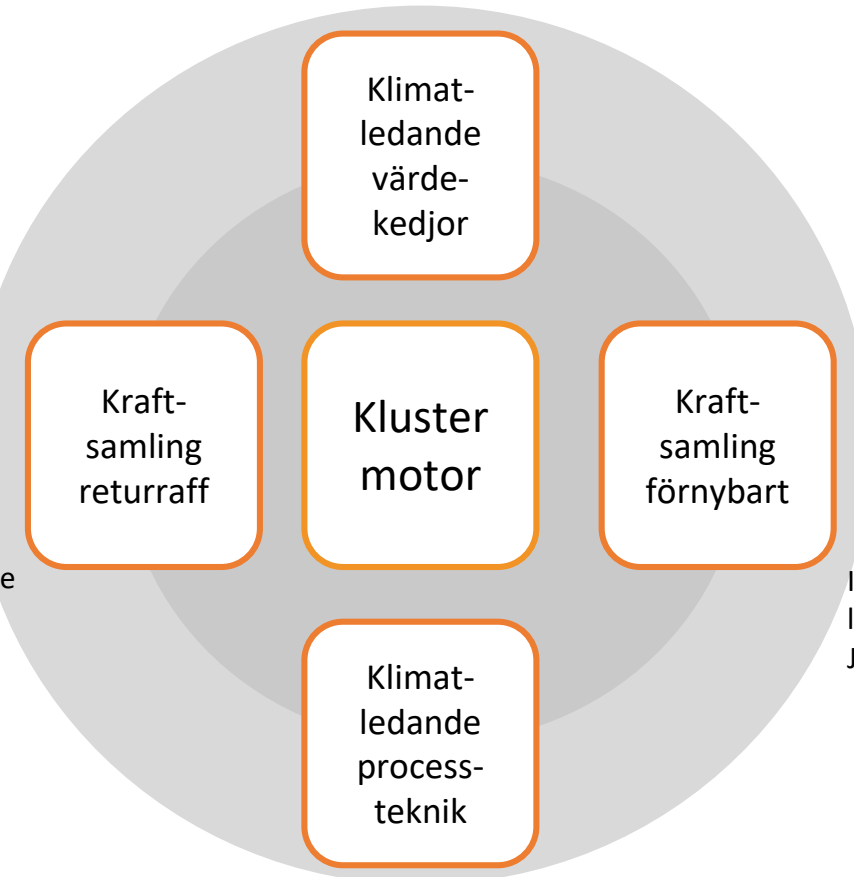

Kommunikation
Tove Arnsvik Bjurefalk

Insatsområdesledare
Caroline Löfgren

Insatsområdesledare
Lars Josefsson

Insatsområdesledare
Johanna Mossberg

Insatsområdesledare
Anna-Karin Jannasch

Styrgrupp för Klimatledande Processindustri & Västsvenska Kemi- och Materialklustret

Anders Carlberg
VGR

Mats Bergh
JSP

Markus Norström
RISE

Simon Harvey
Chalmers

Anders Fröberg
Borealis

Henric Brage
Södra

Medina Sundström
Siemens

Magnus Nydén
Nouryon

Mattias Backmark
Preem

Preliminära aktiviteter 2019-2021

Aktiviteter

Insatsområde

Kraftsamling Returraffinaderi

- Kartläggning av råvarutillgångar – plast 2019
- Kartläggning av råvarutillgångar – skog 2019
- Kemisk återvinningsteknologi 2019-2021
- Mekanisk återvinning 2019-2021

Kraftsamling Förnybart

- Förstudie möjliga målmolekyler från sockerplattformen - 2019
- Bioeten – konceptutveckling - 2019
- Kemikalier från sockerplattformen via direkta kemiska processer 2020-2021
- Katalytisk hydrodeoxygenering av lignin till kemikalier 2019-2021
- Industriell anpassning av ligninvärdekedjor 2020-2021

Klimatledande Värdekedjor

- Värdekedjeprojekt, ex förnybar färg och lim 2019-2021
- Nya och anpassade affärsmodeller 2019-2021
- Policylab 2019-2021
- Massbalansstandard 2019-2020

Klimatledande Processteknik

- Testbädd för elektrolys och vätgaslagring för olika energisystem 2019-2021
- Elektrifiering av industrin 2019-2021
- Kemiska processer, parametrar och simulering 2019
- Realtidsoptimeringsmodell (RTO) 2020-2021
- Drönarstöd för inspektion och underhåll 2020-2021
- Försättningsstudie regionalt överskottsvärme 2019-2020

Kraftsamling Returraffinaderi

Råvarutillgång och logistik

- Kartlägga tillgängliga strömmar av plastavfall och skogsråvara
- Definiera hinder och möjligheter för att transportera råvaror (plastavfall och biomassa) till ett returraffinaderi samt för att kunna lagra dessa.
- Kartlägga var råvaruströmmar finns (plast och biomassa) och hur de kan samlas upp, sorteras och transporteras.
- Definiera hur infrastrukturen ser ut idag och hur den skulle behöva förändras

Teknologi (kemisk återvinning)

- Utredda teknologier för kemisk återvinning, med avseende på ekonomi, TRL, utbyte, råvarumix
- Praktiska förgasnings- och pyrolysförsök

Ekonomi

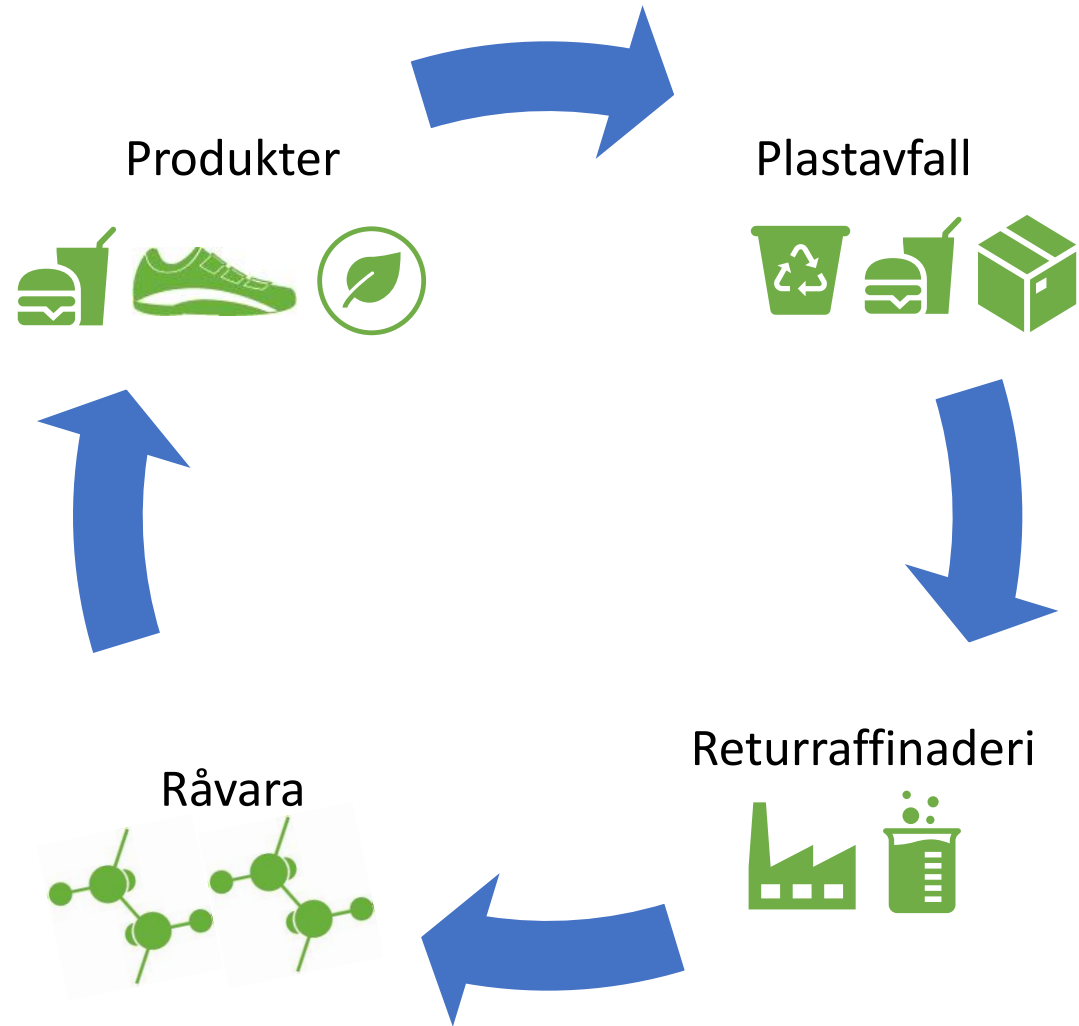
- Grov ekonomisk kalkyl med avseende på investeringskostnader, produktions- och driftkostnader och affärsmodell

Mekanisk återvinning och depolymerisering

- Utveckling av tekniker för sortering och tvätt för att höja kvaliteten.
- Design för återvinning och ökad användning återvunnet material.

Returraffinaderi

- **100%** återvinning – **sluter loopen** för plast och skapar cirkularitet!
- Ger råvara av **bästa kvalitet**
- Minskad resursåtgång - minskade **koldioxidutsläpp**

Plastförgasning –tidigare i aktiviteter i/runt Klustret

- Re:Source projekt ”Materialåtervinning av plastfraktioner via termisk omvandling”
- Försök på Chalmersförgasaren
- Re:Source ny ansökan inskickad om teknikstudier. Nyligen beviljad!
- Studie finansierad av VKMK visar på goda utbytessiffror upp till 75%

Omvärldsanalys plaståtervinning till nya olefiner

RISE ETC-Rapport: 2018-05

Fredrik Weiland
2018-06-03

Klimatledande värdekedjor

Klimatledande produkter - utveckling och demo

- Förnybar färg och lim -fortsättning
- Nya värdekedjeprojekt
  - Idegenereringsworkshop mars/april
  - Cirkulära skor
  - Plastförpackningar

Nya affärsmodeller

Policylab

Syften med policylab

Hjälpa företag navigera

- Marknadsförutsättningar och omvärldsbevakning

På lång sikt- att ändra lagstiftning

- neutral kunskapsbas för beslutsfattare och myndigheter

Exempel

- Regionalt överskottsvärme
- Returraffinaderi: Stimulera marknad för återvunnen råvara
- Massbalans: Kundacceptans för grönare, men ej spårbart grön produkt
- Undvika fallgropar vid val av förnybar råvara
- Införa en reduktionsplikt på samma sätt som för drivmedel (I dag styr styrmedlen användning i fordonsbränsle och inte till kemiprodukter)

Klimatledande processteknik

Vätgasanvändning & elektrifiering

- Produktion av förnybar vätgas från elektrolys
- Testbädd för elektrolys och vätgaslagring
- Elektrifiering av processer

Industriell symbios/restvärme

- Regionalt fjärrvärme, fortsättningsstudie planeras med djupare teknisk utredning, ekonomisk kalkyl samt acceptans för överskottsvärme.

Digitalisering/smarta fabriker

- Kemiska processer, parametrar och simulering
- Realtids optimeringsmodell (RTO)
- På 10 års sikt: Adaptiv processtyrning (APC) /Machine Learning/ Processintensifiering

Kraftsamling Förnybart

Sockerplattformen

- Möjliga målmolekyler från sockerplattformen -roadmap
- Bioeten – konceptutveckling, via etanol
- Kemikalier från sockerplattformen via direkta kemiska processer
- 3 års sikt: baserat på importerad eller 1G etanol, 10 års sikt: baserat på 2G etanol/waste

Kraftsamling Förnybart

Lignin som råvara

- Katalytisk hydrodeoxygenering av lignin till kemikalier
- Industriell anpassning av ligninvärdekedjor

På 10 års sikt

- Flera nya processkoncept utreda fullt ut.
- Hydrolyslignin som möjlig råvara till kemikalier och drivmedel.

Klustermotor

Processledning Vinnväxt

- Processledare från JSP och RISE
- Projektledning av de fyra insatsområdena
- Styrgrupp från JSP, RISE, offentliga finansiärer och de medlemmar som är Champions

Arbetsgrupper

- I likhet med Klustrets tidigare arbetsgrupper

Innovationsstödande aktiviteter

- Riktade workshop för att skapa samverkansprojekt
- Matchmaking event SME-storföretag

Kompetensförsörjning

Kommunikation, administration, nätverksaktiviteter

- 17 jan Bioinnovations programkonferens – Vinnova överlämnar pokal
- 23-24 okt Bioekonomiriksday 2019

Gemensam processledning

- Johanneberg Science Parks verksamhet bygger på triple helix-samverkan med regional innovationsinfrastruktur
- Viktiga aktörer finns i Klustret, som leds av Johanneberg Science Park
- RISE är ett nationellt institut med stor kompetens inom satsningens områden
- Vi kommer sitta tillsammans!

Bioekonomiriksdagen 2019

Johanneberg Science Park, Göteborg, 23-24 oktober

23-24 okt: Bioekonomiriksdagen

- Samla beslutsfattare och branschaktörer för att påskynda omställning och utveckling inom bioekonomin.
- Årlig konferens –olika platser i Sverige
- Årets tema: Bilen, Bostaden, Bästakusten
- IKEM, Skogsindustrierna, VGR och JSP
- Policyfokus
- Middag på Universeum
- Chalmers, Göteborg

Tack för din uppmärksamhet!

Frågor?

caroline.lofgren@johannebergsciencepark.com

